

1

Жила собі дівчина. Дожила до двадцяти п'яти років і померла. Що кажуть у таких випадках?

Що була вона вродлива. І розумна. Що любила Моцарта, Баха, бітлів. І мене. Яюсь, коли вона звалила в одну купу цих світочів музики й вашого покірного слугу, я спитав, за яким усе-таки принципом мають розподіляться її лаври, й вона, всміхнувшись, відказала: «За алфавітним». Я тоді, пригадую, теж усміхнувся. А тепер — сиджу й гадаю: а як, власне, мене в тому списку було записано? Якщо на ім'я, то я стояв за Моцартом. Якщо ж на прізвище — то десь між Бахом та бітлами. І так і так виходить не перше місце, й це чомусь страшенно мене гризе: я ж бо звик скрізь бути першим. Гени, фамільна спадковість!

На останньому курсі я взяв собі за звичку працювати в бібліотеці Редкліффа¹. Не тільки через те, що там є на кого — і на що! — подивитись (і я таки дивився й задивлявся), а передусім тому, що в цій бібліотеці стояла справжня тиша, мене там ніхто не знав і від роботи не відривав, та й одержати книжку з фонду обов'язкової літератури було легше.

А втім, як водиться у нас у Гарварді, за день до заліку з історії я ще не тримав у руках жодної книжки з обов'язкового списку. Отож, зайшовши до бібліотеки, я пішов просто до видачі, з наміром узяти один-єдиний том, який, сподівався, і вивезе мене завтра. На видачі чергували двоє дівчат. Одна висока — з тих, що грають у теніс і в усякі інші ігри. Друга — в окулярах, учена мишка. Я обрав чотириокого Гризуна Науки.

— Дайте мені «Пізнє середньовіччя».

Вона скоса глянула на мене:

— Хіба у вас немає бібліотеки?

— Наскільки мені відомо, студенти Гарварда мають право користуватися вашою бібліотекою.

— Ви мені про закон, містере Шпаргалето, а я вам — про етику. У вас у Гарварді — п'ять мільйонів книжок. А у нас тут — злиденні кілька тисяч.

Ото ще надлюдина в спідниці. Це з тих, мабуть, що вважають: якщо студенток у Редкліффі вп'я-

¹ Приватний жіночий коледж у Кембриджі, штат Массачусетс, у тому ж місті розташований і Гарвардський університет, професура якого викладає і в Редкліффі.

теро більше, ніж студентів у Гарварді, то це означає, що дівчата вп'ятеро розумніші від хлопців. За інших обставин я залюбки позбиткувався б з неї — я це вмю, — але сьогодні мені дозарізу потрібна була та клята книженція.

— Слухайте, мені дуже потрібна та клята книженція.

— Чи не можна без вульгарностей, містере Шпаргалето?

— Чого це ви охрестили мене Шпаргалето?

— Того, що вигляд у вас такий: багатий, та дурний, — відповіла вона, знімаючи окуляри.

— От і не вгадали. Я бідний, але розумний.

— Це я бідна і розумна, містере Шпаргалето. А ви — ні.

Вона виклично дивилася на мене своїми карими очима. Ну гаразд, оте «багатий» я б іще проковтнув, але за «дурного» спуску не дам, і гарні очі тебе не виручать.

— Який це йолоп сказав, що ви розумна? — питаю.

— Я сама знаю. От з вами я, приміром, і кави за одним столом не пила б.

— А я вас ніколи й не запросив би.

— От вам і доказ, — зраділа вона, — доказ того, що ви дурний.

Знаєте, чому я запросив її на каву? З чисто егоїстичних міркувань. Скапітулювавши в останню мить — тобто удавши раптом, що чашка кави в її

товаристві стала моєю найзаповітнішою мрією, — я одержав «Пізнє середньовіччя». А що чергувала вона до закриття бібліотеки, то я встиг завчити кілька абзаців про послаблення церковного й посилення світського впливу на королівську владу наприкінці одинадцятого століття. За свою відповідь на запитання я одержав «відмінно» з мінусом і, до речі, таку саму оцінку я дав ніжкам Дженні, коли вона вперше вийшла з-за бібліотекарського столу. А от її вбрання не викликало в мене захвату; як на мій смак, воно було аж надто богемне. Передусім індіанська торба, що правила їй за сумку. На щастя, я не дав волі язика: виявилося, що та сумка — плід її власної творчої фантазії.

Ми пішли до дешевенького ресторану «Ліліпут», розташованого поблизу бібліотеки. Всупереч назві, туди пускають не тільки маленьких чоловічків. Я замовив дві кави й шоколадне тістечко з морозивом (для неї).

— Мене звать Дженніфер Кавіллері, — сказала вона. — Я американка італійського походження.

Невже вона думає, що я сам не здогадався б?

— Спеціалізуюся з музики, — додала потім.

— А мене звать Олівер, — відрекомендувався я.

— Це ім'я чи прізвище?

— Ім'я, — відповів я, а тоді признався, що прізвище моє — Берретт.

— Пишеться так само, як прізвище поетеси¹? — жваво поцікавилася вона.

— Так само, — підтвердив я. — Тільки ми з нею не родичі.

Запала мовчанка, і я в думці подякував їй за те, що не почув од неї знайомого й остогидлого: «Отже, так само, як назва корпусу?» Бо така вже мені випала доля — бути родичем отого типа, що збудував Корпус Берретта, найбільшу й найпотворнішу споруду на території Гарвардського університету, колосальний пам'ятник багатству, марнославству й безпардонному гарвардському снобізму моєї родини.

Дженні надовго припишкля. Чому? Невже нам більше нема про що розмовляти? Чи, може, вона втратила до мене інтерес через те, що я — не родич, а тільки однофамілець поетеси? Сидить собі, дивиться на мене й ледь помітно всміхається.

Щоб якось заповнити паузу, я погортав її зошити. Почерк дивний — маленькі загострені буквочки, великих літер немає зовсім (чи не ставить вона себе, часом, на одну дошку з е. е. камінгсом²?). А курси лекцій слухає такі, що на них простий смертний і не потикається: «Порівняльне літературознавство-105», «Музика-150», «Музика-201»...

— Музика-201? Це, здається, з програми випускного курсу?

¹ Мається на увазі англійська поетеса Елізабет Берретт-Браунінг (1806–1861).

² Американський поет-модерніст. Не визнає заголовних літер.

Вона ствердно кивнула, не стримавши гордовитої усмішки.

— Поліфонія ренесансної доби.

— А що таке поліфонія?

— Із сексом — ніякого зв'язку, містере Шпаргалето.

А я все це терплю. Невже вона не читає «Крімзн»¹? Невже не знає, з ким розмовляє?

— Слухайте, ви знаєте, з ким розмовляєте?

— Авжеж, — і в очах — глум. — Ви — власник Корпусу Берретта.

Ні, вона таки не знає, хто я такий.

— А от і не власник. То мій розумаха-прадід міг бути власником, але подарував корпус Гарварду.

— Подарував, щоб його правнука, дарма що він ніякий не розумаха, без усяких перепон прийняли в студенти?

Ну, знаєте, це вже занадто.

— Дженні, якщо ви маєте мене за нікчему, навіщо було запрошуватися на чашку кави?

Вона подивилася мені просто в очі, усміхнулась і відповіла:

— Ви гарно скроєні.

Справжній переможець — той, хто вміє гідно програвати. Це не парадокс. І ніде так не вміють обернути програш на перемогу, як у Гарварді.

¹ «Яскраво-червоний» — назва газети Гарвардського університету (його традиційний колір).

«Тепер ти зрозумів, що таке невезуха, Берретте? Грали ви класно, та коли вже не щастить, то не щастить».

«Ет, я радий, що ви нарешті виграли. Вам перемога потрібна була більше, ніж нам. Що б ви робили, якби програли?»

Але слова — словами, а чистий виграш, звісно, краще. Надто коли гол забито в останню хвилину матчу. Прощаючись із Дженні біля дверей її гуртожитку, я думав не про поразку, а про перемогу над цією кусючкою.

— Послухайте, ви, кусючко, в п'ятницю у нас відбудеться хокейний матч із Дартмутом.

— То й що?

— Приходьте. Я вас запрошую.

Вона продемонструвала типово редкліфське ставлення до спорту.

— Чого я там не бачила — на вашому хокеї?

Я недбало відповів:

— Мене. Я гратиму в тому матчі.

Поки я чекав на її відповідь, мені здавалося, ніби я чую, як падає сніг.

— За кого? — нарешті спитала вона.